העלון לאברכי כולל, בני הישיבות ולכל לומדי התורה

האיחוד בחידוד

המאחד בקרבו חידודים ותשובות בהלכה ובאגדה

לע"נ ר' שמעון יהודה בן הגה"צ ר' אברהם יעקב (זיידל) עפשטיין זצוקלה"ה

פרשת וישב תשע"ב — גליון קצ"א — שנה שישית

דבר תורה

"וַיְהִי כְּהִיוֹם הַזֶּה וַיָּבֹא הַבַּיְתָה לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתּוֹ וְאֵין אִישׁ מֵאַנְשֵׁי הַבַּיִת שָׁם בַּבָּיִת". בראשית ל"ט י"א.

חז"ל דרשו פסוק זה, מה היא המלאכה שיוסף בא לבית פוטיפר לעשות, בתרגום יונתן כתב, "...וְעָל לְבַיְתָא לְמִיבְחוּשׁ בְּפִנְקְסֵי חוּשְׁבָּנְיָא..." (שעלה לחפש בפנקסי החשבונות), ואיתא בסוטה ל"ו ב', "וּבא הביתה לעשות מלאכתו. רב ושמואל, חד אמר, לעשות מלאכתו ממש, וחד אמר, לעשות צרכיו נכנס... באותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון, אמר לו, יוסף, עתידין אחיך שיכתבו על אבני אפוד ואתה ביניהם, רצונך שימחה שמך מביניהם ותקרא רועה זונות, דכתיב (משלי כ"ט ג'), וְרֹעֶה זֹנוֹת יְאַבֵּד הוֹן (ופרש"י - שם טוב שהוא יקר מכל הון). מיד (בראשית מ"ט כ"ד), וַתֵּשֶׁב בְּאֵיתָן קַשְׁתּוֹ...", וכן פירש רש"י עה"פ בקצרה.

והקשה הריב"א ועוד מרבותינו הראשונים, למ"ד 'לעשות צרכיו נכנס', לא מובן מדוע אמר כן דבריו, ראשית, אם יש אפשרות לדרוש אודות אדם צדיק לשבח אז לגנאי, לכאורה דבר פשוט הוא שצריך לדרוש לשבח ולא לגנאי, וכעין מה דאיתא בסנהדרין ק"ו ב', "אמר ליה מר בריה דרבינא לבריה, בכולהו (מלכים והדיוטות - רש"י), לא תפיש למדרש (לגנאי - רש"י), לבר מבלעם הרשע, דכמה דמשכחת ביה (לגנאי - רש"י), דרוש ביה".

זאת ועוד, אם אכן זה הפשט בפסוק, הרי התורה כסתה דבר זה, ואותו המ"ד מגלהו ומפרסמו, ואם לאו, 'אתה מוציא לעז על אותו צדיק', והוא ממש כפי שטען רבי יהודה בן בתירא לרבי עקיבא, על דרשתו ש'מקושש זה צלפחד', בשבת צ"ו ב', "ת"ר, מקושש זה צלפחד... דברי רבי עקיבא. אמר לו רבי יהודה בן בתירא, עקיבא, בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן את הדין. אם כדברך, התורה כיסתו ואתה מגלה אותו. ואם לאו, אתה מוציא לעז על אותו צדיק". יעויי"ש בריב"א שמתרץ, שהיות ובסופו של דבר כבש את יצרו, על כן אין בכך גנאי אלא שבח.

עוד יש לדקדק, מדוע הביא רש"י מחלוקת זו בשם אומרו, 'רב ושמואל', למרות שדרכו בקודש היא, להביא את דברי חז"ל בלא לציין את שמות התנאים והאמוראים שאומרים מימרא זו (למעט במקומות בהם ישנה איזו שהיא נפק"מ בדבר, וכפי שכבר ביארנו במקום זה כמה פעמים).

והנה יש לדון מה שורש מחלוקת רב ושמואל בדרשת מלאכתו שבפסוק, מדוע אחד דורשו כפשוטו, מלאכה ממש, והאחד דורשו לגנאי. ועוד, דפשטות הדברים, שלמ"ד מלאכתו ממש, חולק על התרגו"י, וסובר שעשה מלאכה ממש, ולא רק שהלך לעיין בפנקסים.

ויש לבאר ע"פ דברי הילקוט (וישב קמ"ו, אות פ"ט), שהביא בשם 'מדרש אבכיר', ויבא הביתה לעשות מלאכתו. רבי אליעזר אומר, שבת היה, דכתיב (בראשית ב' ג'), כִּי בוֹ שָׁבַת מִכָּל מְלַאכְתּוֹ, ומה מלאכה היתה לו, שונה וקורא מה שאביו למדו".

הנה פשטות דברי רבי אליעזר אלו, שדורש מעשה יוסף לשבח, שבא לשנות ולקרוא בתורה, אינם עולים בקנה אחד עם המדרשים שהבאנו לעיל, לא לדעת התרגום יונתן, ולא לרב ושמואל.

אכן ניתן לפרש דרב ושמואל נחלקו בעצם דברי הילקוט, שהמ"ד שסובר שעשה מלאכתו ממש, סובר דלא כהילקוט, שמעשה זה לא היה בשבת, דלא יתכן ויוסף יבוא לעשות מלאכה בעצם יום השבת, ואילו המ"ד שסובר שבא לעבירה, סובר כילקוט, שאכן מעשה זה היה בשבת, ועל כן, מחמת היסוד שכל מעשה יש לנסות לדרוש לטוב ולא לרע, על כן אילו היינו למדים שיוסף בא לעשות מלאכתו ממש, הרי הוא איסור חמור של חילול שבת שדינו סקילה, ועל כן העדיף אותו מ"ד לדרוש שיוסף בא לעשות עבירה, שאיסורה קל יותר מחילול שבת, שהוא רק בחנק.

ועוד יש לומר, שלעולם רב ושמואל מודים לדברי הילקוט שהיה זה בשבת, אלא שנחלקו ביסוד מה מחשיב את חומרת העון, האם עונשה או האופן מתי ניתן לעבור עליה, דלמ"ד שבא למלאכתו לומד, שהיות ועריות הוא בכלל הג' עבירות שיהרג ובל יעבור, ואילו שבת אינו בכלל עבירות הללו (אלא יש לחלל שבת בכדי שלא יסתכן), על כן עריות חמור יותר, ולכך העדיף אותו מ"ד לומר שבא לחלל שבת במלאכתו. ואילו המ"ד השני סובר, שהיות וסוף סוף עונש המחלל שבת חמור יותר ממגלי העריות, לכך עדיף לדרוש וללמוד שאכן יוסף נכשל בעבירה, העיקר שלא נכשל בעון החמור של חילול שבת.

וביאור נוסף ניתן לבאר בשורש מחלוקתם של רב ושמואל, וזאת ע"פ מחלוקת רבי יהודה ורבי שמעון, בשבת מ"ב א' ועוד, בדין 'מלאכה שאינה צריכה לגופה', וכפרש"י שם ק"ז ב' ד"ה הצד נחש, כגון שצד נחש, שהצידה היא המלאכה, אלא שאינו צריך את גוף המלאכה, דהיינו את הנחש, אלא רק למנוע מהנחש שיכיש אותו, ואם היה יודע שהנחש לא יעשה לו דבר, הוא לא היה צד אותו, שלר"י הוא חייב, ולר"ש הוא פטור, ולהלכה, הרמב"ם בפ"א הל' שבת ה"ו פסק כר"י שחייב, והראב"ד בהשגה מביא ר"ח שסובר כר"ש שפטור, וע"ע במפרשים על הר"מ, ובשו"ע שט"ז ח' ועוד, ג"כ פסק כן (אלא שגם הביא את דעת הר"מ).

והנה רבות מצאנו בספרי הפוסקים, שדנו בשאלת רופא, שאם הוא לא יסייע לגוי וירפאהו, גם במלאכות דאורייתא, איכא משום איבה, ויש בזה חשש גדול לסכנה לחולים יהודים אחרים, שאם הרופא היהודי לא יטפל בחולים הגויים בשבת, הרופאים הגויים לא יטפלו בחולים היהודים (מלבד מה שהשלטון ישלול מאותו רופא יהודי את הרשיון לעסוק ברפואה, ואף הוא לא יוכל לטפל בחולים יהודים כל השבוע). והיו שרצו לומר, ע"פ יסודו של המהרי"ק בשורש קצ"ג, דכל גוי שכופה יהודי לעשות לו מלאכה לצורכו בשבת, ליכא אף ממידת חסידות להרג על כך, וזאת משום שהוא רק איסור דרבנן של משאצל"ג, שהרי היהודי אינו צריך את גוף המלאכה, אלא רק עושה אותה בכדי להנצל ממיתה, ועל כן גם בנידו"ד, שאם הרופא היהודי יטפל בחולים הגויים בשבת, היות וכל מה שהוא עושה את המלאכה, היא אינה בשביל עצם המלאכה עצמה של טיפול וריפוי, אלא רק למניעת איבה, א"כ לכאורה צריך לחשב מלאכות אלו כ'מלאכה שאינה צריכה לגופה', ודומיא דצד נחש בשביל שלא יכישנו, וא"כ יצא שלר"ש ליכא בזה איסורא דאורייתא, והיות ולהלכה פסקינן כר"ש, שפיר יש לדון להקל בזה מחשש איבה (עי' אריכות דברים בזה, בשו"ת ציץ אליעזר, ח"ח סי' ט"ז ס"ו אות י"ב - י"ג).

לפי יסוד זה יצא, שעבד העובד בבית אדונו, ואדונו מכריחו לעשות מלאכות בשבת, דיתכן שדינו הוא כעובר על משאצל"ג, שהרי אינו מועניין בתוצאה, אלא שלא ירדה בו אדונו, ועל כן, לר"י הוא איסור דאורייתא, ולר"ש הוא רק דרבנן [ולמעשה יש בזה נידון גדול בפוסקים, עי' שו"ת מהרש"ג ח"ב סי' כ"ג, וב'מחנה ישראל' לח"ח, סי' ל"א, שסברו שהוא צל"ג, ובפני יהושע שבת ע"ב, שאצל"ג, וע"ע בשו"ת חלקת יעקב ח"א סי' ס"ט ד']. **על** כן, כשהתורה כותבת שיוסף בא לבית אדוניו לעשות מלאכתו בשבת קודש, לדעת ר"ש, אין גנאי גדול בכך שזה היה בשבת, שלשיטתו מלאכות אלו נחשבות כמשאצל"ג והוא רק איסור דרבנן, על כן דורשים שבא לעשות מלאכתו ממש, אך לר"י, יש גנאי גדול בזה, שהרי הוא חילול שבת שנחשב מהעבירות החמורות שחייבים עליהם סקילה, על כן עדיף לדרוש שיוסף בא לעשות עבירה, שהוא איסור קל יותר מחילול שבת, ולא שבא חלילה לחלל שבת.

והנה רב ושמואל שניהם סברו כדעת רבי יהודה, שמשאצל"ג חייב (שמואל מפורש בשבת מ"ב א', ורב, כן הוכיח במגיד משנה בפ"א מהל' שבת ה"ז), ואשר על כן, אחד מהם סבר שהיות והיה זה בשבת, על כן מחמת הגנאי שבחילול שבת, עדיף לומר שבא לעשות עבירה, והשני סבר, שמדוע להכריח עצמו ללמוד שהיה בשבת ולומר שעשה עבירה, עדיף לומר שלא היה בשבת, ובא לעשות מלאכתו כפשוטו, אלא שהתרגום יונתן סבר שאפשר ללמוד כשניהם יחד, שגם היה שבת, ואף אם נלמד כר"י, בכל זאת יוסף עשה מלאכה שהיא רק עובדין דחול, שעיין בפנקסים.

ולפי"ז מבואר היטב מדוע הזכיר רש"י כאן שבעלי השמועות הם רב ושמואל, שהם אלו שסוברים כר"י וכפי שביארנו.

© כל הזכויות שמורות לאיחוד בחידוד" לרבנים המחברים - מוגש לעילוי נשמת ארץ ישראל

לעוסקי תורתך

בערש"ק הבעל"ט,
'פרשת מקץ – חנוכה',
לא יופיע הגליון.
הגליון הבא יופיע אי"ה
בערש"ק פרשת ויגש.

מענינא דיומא

"משחרב בית המקדש **התקין** רבן יוחנן בן זכאי..." (ר"ה ל' א', סוכה מ"א א', ועוד).

איזו מצוה דרבנן *נתחדשה* לאחר חורבן בית שני, ויתכן שכל קיומה תלוי רק בזמן שביהמ"ק אינו קיים.

כתב חידה

בן זוגי בכינוי כמותי נתכנה,
ואף אשת הניצול בטרפת היונה.

מאחרון בני לנכדים זכיתי,
שלא בתורי שמו קראתי.

לסופי הגעתי מהקללה,
וזאת מהמצוה שנתקלקלה.

מי אני?

רמז: דמות הקשורה לפרשה

תזכורת:הקשר בין הדמות לפרשה הוא בהזכרתה
או ברמיזתה בפרשה או בפרש"י

מעשה רב

בצהרי כ"ד בכסלו, כשהכין ר' ראובן את מקום הנחת נרות החנוכה בפתח ביתו הפונה לחצר, עבר במקום ר' שמעון שכנו, והעיר באוזני ר' ראובן, שנראה לו שהוא למעלה מ'עשרה טפחים'. ר' ראובן הביא 'מד מטר', ובמדידה התברר שיש צדק בדברי שכנו, שלמרות שהמנורה כולה היא בתוך עשרה, הכוסיות עם השמן והפתילות, הם כבר למעלה מעשרה.

דעתו של ר' ראובן נחה במדידה זו, כשמסביר לשכנו, שהיות והמנורה עצמה היא בתוך עשרה, די בזה להוכיח שההדלקה בה אינה לצורך השימוש באורה, אלא למצוות הדלקת נר חנוכה, אבל ר' שמעון טען לו, שדין גובה עשרה, מתייחס לאור העולה מהמנורה, לא למנורה עצמה, שאיזו נפק"מ יש במנורה, אם לא באור העולה ממנה.

חזר ר' ראובן וטען, אמנם אמת כדבריך שעיקר הקובע בשיעור, הוא מקום הנרות ולא מקום המנורה, אלא שעם כל זאת אין כל חסרון בגובה זה של ההדלקה, וזאת משום שהלכה זו נאמרה כלפי הרואים, וכאשר מדובר על חריגה קטנה מהעשרה טפחים, שרק הכוסיות עם השמן והשלהבת הם מעל עשרה, אין זה ניכר כלל להרואים, וכל אחד חושב שכל המנורה היא בתוך עשרה, ואין כל חסרון בהדלקה בגובה זה.

זאת ועוד, היות ובני רשות הרבים, בראותם את השלהבת רואים איתה יחדיו את המנורה, ועל כל פנים את חלקה העליון, כל שרובו בתוך עשרה טפחים, די הוא לענין הלכה זו שלא יאמרו שלאורה הוא מדליק.

השאלה היא, הצדק עם מי ?

חילוקא דרבנן

כתיב (בראשית ל"ז ל"א), "ויקחו את כתנת יוסף וישחטו שעיר עזים", ופרש"י, "דמו דומה לשל אדם".

עי' גיטין נ"ז ב', דנבוזראדן הביא דם של הקרבנות, והעמידו מול דמו של 'זכריה הנביא', ולא היה דומה.

וצריך ביאור!!!

מבין חידות

לאיזה אנשים אי אפשר לכנות את היום שבו נולדו כ'יום הולדת'.

מענייינא דסדרא

"כל המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו" (מגילה י"ג א').

כיצד ניתן לכאורה להוכיח ע"פ פרשתינו, אם יוצאים בכך ידי חובת פו"ר.

לע"נ אבינו הכ"מ ר' **יוסף** בן החבר ר' אהרן דוד **קולמן** זצ"ל
רב ביהכ"נ "אהל מנחם" מודיעין עילית וראש כולל 'ברכת אריה'
נלב"ע כ"ג טבת תשע"א

משיב דבר

אין להכריע בשום פנים ואופן על פי הכתוב כאן הלכה למעשה

תשובות לשאלות שהתפרסמו בגליון זה בשבוע שעבר

תשובה ל"מעשה רב"

בתשובה לשאלה, בגבאי צדקה שמבקש מאחד צדקה, ואין לו מעות, אם עכ"פ מוטל עליו להקשיב לבקשתו או יפטור בתנועת ידים, כדי שלא יהיה כגונב דעת, כאלו יש בידו מעות ליתן.

חומרת הזלזול בשלוחו של אדם גדול.

א) תלמוד ערוך הוא בב"ב כ"ב א', דכשנפטר רב אדא בר אהבה, התווזדה רבא, שעל ידו מתו, משום מעשה שהיה, "דכי הוה אזיל לבי טבחא למשקל אומצא [כשהלך לקנות בשר בבית המטבחים, ופגש שם את השמש של רבא ממתין בתור], אמר להו לטבחי, אנא שקילנא בישרא מקמי שמעיה דרבא, דאנא עדיפנא מיניה", כלומר, שהרי הדין הוא [כמבואר שם בריש הסוגיא], שלצורבא מרבנן העומד בתור, יש דין קדימה משום היותו טרוד בגירסתו, לכן אמר שקודם לשלוחו של רבא, מכיון שהוא - רב אדא - עדיף עליו בתורה.

וכתב הגריעב"ץ, "נראה לי לפרש, עדיפנא משמעיה דרבא קאמר, ואפילו הכי קפיד רבא, משום דשלוחו של אדם כמותו, וכמאן דמבזי שלוחא דבי דינא". וע"ש בפרש"י, "שמעיה דרבא, שלוחו לקנות בשר".

ומבואר מזה שגם שליח של אדם גדול, צריך ליזהר בכבודו, לכהפ"ח במה שנוגע למה שנעלם מאותו גדול [שע"כ פרש"י 'שלוחו לקנות בשר', ונקרא לענין זה 'שלוחו כמותו'[1].

עמידה לכבוד גבאי צדקה.

ב) ואמנם מה שדברנו עד כאן, הוא לכבדו מדין שליח של החכם, אולם מצינו עוד ענין מיוחד לכבד גבאי צדקה בעמידה, דבפתחי תשובה סי' רנ"ו סק"א, כתב "עי' בתשובת יד אליהו סימן נ"ד, שכתב, דצריך לעמוד מפני הגובה צדקה בשעה שהולך וגובה מאיש לאיש, כמו מפני כל עושה מצוה[2]. אכן אם זה הגובה מקבל שכר על טרחתו, אינו בכלל זה".

וי"ל דהסברא דאם הגובה מקבל שכר אינו צריך לכבדו, הוא מפני שבקבלת שכרו, הוא ממעט במצוה, דכל הטעם שעומדים מפני עושי המצוה, הוא משום כבוד המצוה, להורות כמה גדולה וחביבה היא, והפ"ת מציין לדברי הבאה"ט ביו"ד שס"א, ששם מבואר דזה עפ"י דברי הרע"ב למס' ביכורים פ"ג מ"ג[3], משא"כ אם נוטל שכר, שכבר אינו עוסק רק במצוה, זה מוריד קצת מערך המצוה.

העוסק במצוה ע"מ להשתכר, אם נחשב לעוסק במצוה.

ג) והנה מצאנו לענין פטור ד'עוסק במצוה', דבשו"ע סי' ל"ח כתב לגבי כותבי סת"ם ותגריהם שמקבלים מן המצוה, מדין 'עוסק במצוה פטור מן המצוה', כתב המ"ב בס"ק כ"ד, "אף שמרויחין מזה. ודוקא אם עיקר כוונתם כדי להמציאן למכור למי שצריך להם, אבל אם עיקר כוונתם רק להשתכר, לא מיקרי עוסק במצוה", ובביה"ל שם מוסיף, ד"אם אנו יודעים שכוונתו רק כדי להרויח, לא מיקרי עוסק במצוה, ומ"מ נ"ל דאם כוונתו לשניהם בשוה, מיקרי עוסק במצוה", וא"כ לפי"ז גם בגבאי צדקה המשתכר בכך, אם כוונתו גם למצוה, שפיר נקרא שעוסק במצוה[4].

ד) ובדרך אמונה פ"ט מתמנות עניים בציון ההלכה אות כ"ה, העיר לפי"ז, למה כתב ביד אליהו, שאם הגבאי צדקה משתכר אין צריך לעמוד בפניו. וכתב, "ואולי יש לחלק קצת, וצ"ע", ולפמש"כ בעזה"י, נראה דכוונתו לחלק, דגם אם אומרים שכוונתו להשתכר אינה מבטלת את השם 'עוסק במצוה', מ"מ כבוד של עמידה אין מגיע בשביל זה.

אמנם לגבי הענין שצריך לכבדו מדין שלוחו של חכם, בפשטות היה נראה לומר דזה אין נ"מ במה שנוטל שכר, אלא שנראה לכאו' דיש לחלק, דלומר שיקרא כמותו, לענין שצריך לקום לכבודו כמו לכבוד החכם, אינו מוכרח, די"ל דעד כאן לא מיירי הגמ' דב"ב הנ"ל, אלא משום דמיחזי כבזיון לשליחו של רבא, שמעכבו מלקנות, כדי שהוא יקנה לפניו, וכלשון הגריעב"ץ, "*וכמאן דמבזי* שלוחא דבי דינא", משא"כ במה שאינו עומד לכבוד השליח, אינו אלא מניעת כבוד.

וראיה לדבר, דהא כל גבאי צדקה, בעצם מינויו, הוא כמו שליח ציבור, וא"כ יש לכבדו מדין שררה, שהוא מינוי בישראל, והוא כמו שליח ב"ד, והלא שליח ב"ד, א"צ להדרו בעמידה, ורק אסור לנהוג בו בזלזול, כדמבואר בחו"מ סי' ח' ס"ב.

מעלתו של שלוחא דרבנן המתרים עבור מוסדות תורה.

ה) והנה בשו"ת מנחת יצחק ח"י סי' פ"ו, מביא את דברי היד אליהו, ומעיר על דבריו, דלכאו' זה ממש כמו רב שלמלד תורה בשכר, דצריך לכבדו, ואינו מסכים עם חילוקו. ובפרט, שאולי היד אליהו בעצמו מודה בגבאי צדקה שעובר ממקום למקום להתרימם עבור מוסדות התורה, שצריך לכבדו., דכל דברי היד אליהו הם בגבאי צדקה שגובה באופן קבוע את הסכום שחייבים בני העיר ליתן, אבל בנידו"ד, שהוא "באופן שהשד"ר עיקר עבודתו להשפיע על אחרים שירימו תרומה למוסדות תורה וכיו"ב, ולולי השפעתו לא היתה נעשית מצות הצדקה, ובכלל זה התרומות שמשיג למוסדות תורה, "ל דשפיר הוי בכלל עושי מצוה".

אלא שלמעשה העולם לא נהגו לעמוד[5], אבל ודאי שאינו הגון כלל להתעלם באופן שהוא זלזול באדם שעושה מצוה עצומה של מְעַשֶּׂה לדבר מצוה, ובפרט כשהוא להחזקת תורה, שצריך לכבדו ולהדרו, וגם אם אין בדעתו לתרום, עכ"פ יכבדו בהאזנה לדבריו, ויפייסנו בדברים, ואין בכך כלל איסור גניבת דעת, גם אם מראש איננו מתכוין לתת, שהרי עושה כן כדי לכבדו, ומבואר בחולין צ"ד א' דבכה"ג מותר, ע"ש [וראה ספר 'ניב שפתים' כלל ח' וה' בהערות], ומלבד זה ברור שהנגביי יודע מראש שיש כאלו שלא יתנו.

וראה ב'תשובות והנהגות', ח"ה סי' רפ"ח, שמטעם זה יש להליץ שאין עוברים משום 'אל ישוב דך נכלם', על צד שגם בגבאי צדקה שייך זה (ונסתפק שם בח"ג סי' רפ"ח).

תשובה ל"חילוקא דרבנן"

בתשובה לשאלה, איך ליישב את מש"כ רש"י (ל"ב ח'), "ויירא ויצר, ויירא שמא יהרג, ויצר לו אם יהרוג הוא את אחרים", דמשמע דיותר חשש יעקב שמא יהרג משמא יהרוג, והא בתוס' ס"ק כ"ג א' ד"ה ולחייב, כתבו, "דיותר יש לאדם ליזהר עצמו שלא יזיק אחרים" משלא יוזק".

הנה כן הקשה בספר 'מטה משה' (להגרמ"מ שפיוואר זצ"ל, ראב"ד דאראמב,אשר כזה לדברי שבח נפלאים מגדולי דורו ה'חפץ חיים' ה'אור שמח' ובעל 'ערוך השלחן'), עמ' מ"ב, וכתב, "ואולי דיש חילוק בין נזיקין למיתה"[7].

ועוד י"ל, דכיון דמדין 'הבא להרוג השכם להרגו' היה יעקב מחויב להרוג את עשו ואנשיו, ע"כ לא נצטער יותר להורגם משיהרג בעצמו, רק דמ"מ נצטער, כי אותם ד' מאות איש הגיעו בעל כרחם (עי' משכיל לדוד עה"ת).

וסיוע לתירוץ זה, ניתן להביא מדקדוק נפלא בלשון הפסוק, שעמד עליו בספר 'תולדות יצחק' לדודו של מרן ה'בית יוסף', שבפסוק כתוב "ויירא יעקב *מאד*, ויצר לו", וכתב, "ויאמר בהריגתו 'מאד', אבל בהריגתו את האחרים לא אמר מאד, בא להרגך השכם להרגו", כלומר, משום דדין הוא שיהרגם, לכן אין לו ליצר על הריגתם מאד[8].

וברוקח מפרש, "ויירא, דאג ונתפחד, ויצר, צרה גדולה", ולפי"ז ויצר גדול מוייירא, והוא מיושב שפיר עם דברי התוס' בב"ק, ואמנם כן מצינו גם לפנינו בגירסת המדרשים, בב"ר (ע"ו ב'), "ויירא, שלא יהרוג[9], ויצר לו, שלא יהרג", וכן הוא בתנחומא.

תשובה ל"מבין חידות"

בתשובה לשאלה, היכן מצינו שעיקר הגנאי לאדם, הוא כשמגנים אותו בבתי כנסיות ובתי מדרשות.

כתיב (ל"ד ל"א), "ויאמרו הכזונה יעשה את אחותנו", וכתב בתרגום ירושלמי, "עניין תרי בנוי דיעקב כחדא, ואמרין לישראל אבוהון, לא יאי הוא דיהוי מתאמר בכנישתהון דישראל ובמדרשיהון, ערלין סאיבו בתולן, פלחי צלמין לברתיה דיעקב, ברם יאי הוא דיהוון אמרין בכנישתהון דישראל ובבית מדרשהון, ערלין אתקטילו על עיסק בתולה, פלחי צלמין על דסאיבו לדינה בת יעקב..."[10].

ובפירוש לתרגום ירושלמי (נדפס בחומש אוצרות הראשונים), מרמז לאמור אצל לוט בב"ר פנ"ב, וכעי"ז ראה בנזיר כ"ג ב', "לתאוה יבקש נפרד ובכל תושיה יתגלע. לתאוה יבקש נפרד, זה לוט, ובכל תושיה יתגלע... שנתגלה קלונו בבתי כנסיות ובתי מדרשות", דהיינו ע"י שקוראים ע"ז בתורה ושונים בבית המדרש הוא קלון גדול, וע"כ הדגישו בני יעקב את הענין הזה בדוקא.

ובמגילה כ"ה א' איתא, "מעשה ראובן נקרא ולא מתרגם", ופרש"י, "מעשה ראובן, וישכב את בלהה פלגש אביו, נקרא, בבית הכנסת, ולא מתרגם, חיישינן לגנותו". ועי' כתובות ס"ג ב' "אין מכריזין עליה [על המורדת], אלא בבתי כנסיות ובתי מדרשות".

תשובה ל"מענינא דסדרא"

בתשובה לשאלה, בהא דנחלקו הפוסקים (עי' אהע"ז סי' קכ"ח ס"ב, וב"ש שם סק"ה), לענין גט שאין כתוב בו שם אבי הבעל, או שם עירו, אם כשר או לאו, היאך לכאורה ניתן לסייע ע"פ פרשתינו בהכרעת מחלוקת זו.

בספר 'קהלת יצחק' עה"ת (להגר"י וייטבורד זצ"ל מוילנא), בפרשתינו (ל"ו לא"א), הביא מה ששמע בזה בשם הגאון רבי בנימין דיסקין זצ"ל (אב"ד הוראדנא), אביו של המהר"ל דיסקין זצ"ל (ונדפס גם במהר"ל דיסקין עה"ת בפרשתינו, שם), דענין זה יש לו סמך וסעד כדעת המקילין, והוא ע"פ המבואר בפרשתינו, שנכתבו שמונת המלכים שמלכו בארץ אדום.

דהנה המתבונן בכתובים יראה, שמתוך שמונת המלכים שנכתבו בפרשה, שבעה מהם נזכרו גם בשם עירם, כגון, "וימלך באדום בלע בן בעור ושם עירו דנהבה", "...יובב בן זרח מבצרה", "...חֻשַׁם מארץ התימני", וכן כולם, לבד מ'בעל חנן בן עכבור', שלא נזכר ב שם עירו[11].

ולעומת זאת מצינו הפרש ביניהם גם לענין שמות אבותיהם, שמתוך שמונת המלכים, רק בארבעה מהם נזכר גם שמות אבותיהם, ואילו ג' הנותרים נזכרו רק על שם עירם ולא על שם אבותיהם (וכל זה גם בקראי דדה"י א' א' מ"ג ואילך, עיי"ש).

והנה לענין נידון הנ"ל גבי גיטין, כתבו האחרונים לצדד כדעת המקילין, שאין מעכב גם שם העיר וגם שם אבי הבעל, אלא א"כ אינו מוכר בשם אחד, אז מעכב שיהיו ב' השמות יחדיו, גם שם העיר וגם שם אביו, אבל אם ניכר אותו אדם בשנזכר רק בשם אביו, אז אין מעכב לכתוב גם שם עירו, וסגי בשם אביו, ולהיפך אם ניכר דוקא ע"י שם עירו ולא ע"י שם אביו, אז סגי בשם עירו ואין מעכב גם שם אביו.

ולפי"ז ביאר הגאון רבי בנימין דיסקין זצ"ל, שודאי נרמז ענין זה כאן בפרשתינו, "וזה הדבר רמז לנו משם רבינו ע"ה פה[12], דהנה כד דייקינן בפרשה זו, נראה דפעם הזכיר המלך ושם אביו, ופעם המלך ושם עירו, ופעם המלך עם שם אביו ושם עירו יחד, הלא דבר הוא. אך משה רבינו אשמעינן אגב אורחא הלכתא גבירתא, דצריך השם היותר מפורסם, לכן כתב בכל אחד מהמלכים האלו, על פי היותר מפורסם בדור ההוא, אם בשניהם יחד, אם בכל אחד מהם, וזה בעל חנן בן עכבור היה יודוע ומפורסם בשם אביו לבד[13], לכן לא הזכיר שם עירו, וליכא מידי דלא רמיזא באורייתא".

תשובה ל"כתב חידה"

מי אני: "געתם [בן אליפז]".

דמות הקשורה: "וַיְהִיוּ בְּנֵי אֲלִיפַז תֵּימָן אוֹמָר צְפוֹ וְגַעְתָּם וּקְנַז". בראשית ל"ו א".

אבי הצדיק לנבואה זכה – שאליפז אביו של געתם, היה צדיק וזכה לנבואה.

שאליפז היה אביו של געתם, מפורש בקרא (בראשית ל"ו א), "וַיְהִיוּ בְּנֵי אֲלִיפַז תֵּימָן אוֹמָר צְפוֹ וְגַעְתָּם וּקְנַז".

ואליפז היה צדיק, כדאיתא בתנחומא ישן (וירא ל"ח), "אמרו רבותינו, כל בני המצריות שהיניקה שרה, כלם נתגירו. ואל תתמה בדבר, וכן אתה מוצא באליפז בן עשו, על ידי שנתגדל בחיקו של יצחק, נעשה צדיק, וזכה ששרתה עליו רוח הקדש, שנאמר (משלי י"א ל'), פְּרִי צַדִּיק עֵץ חַיִּים", הובא בילקוט משלי תתקמ"ז דז"ה פרי צדיק.

ואף זכה אליפז לנבואה, שהיה מנביאי אומות העולם, כפי שנמנה במנין שבעה הנביאים שנתנבאו לאומות העולם, כדאיתא בב"ר ט"ו ב', "שבעה נביאים נתנבאו לאומות העולם, ואלו הן, בלעם, ואביו, ואביו, אליפז התימני, ובלדד השוחי, וצופר הנעמתי ואליהוא בן ברכאל הבוזי".

ואליפז התימני ריעו של איוב, הוא אליפז בנו של עשו, כדאיתא בתרגום יונתן (בראשית ל"ו י"ב), "וְתִמְנָע הֲוַת פִּלֵגְתָּא לֶאֱלִיפַז בַּר עֵשָׂו וְיַלִּידַת לֶאֱלִיפַז יַת עֲמָלֵק הוּא אֱלִיפַז חַבְרֵיהּ דְּאִיּוֹב..", וכן איתא בילקוט איוב תתצ"ז, "אמר לה אליפז לאיוב... א"ל איוב, אם כן הסתבל באביך עשו, א"ל [אליפז], אין לי עסק עמו...". וע"ע שכל טוב (שם ד"), "ותלד תומכים, ואכמ"ל].

6 הרב ש. כהן שליט"א, שלח לנו עובדא ששמע מהגאון רבי נסים קרליץ שליט"א, שנשלח ע"י מרן החזו"א באיזה ענין להגאון מצ'יבין, וכשהגיע אליו, הושיט לו הגר"נ יד, התנצל הרב מצ'יבין שהוא חולה, ואינו מושיט לו יד בחזרה משש שידבק, והשיב הגר"ק, "אע"פ כן, שכ"כ חשוב עליו לחיצת היד" [ועי' ברכות ה' ב', "יהב ליה ידיה ואוקמיה"], והשיב הרב מצ'יבין: 'יותר צריך ליזהר שלא יזיק משלא יוזק'!

7 בשו"ת אגרות משה חו"מ סי' ק"ד, כתב, דבכל מקרה בו מותר להסתכן, כגון ליילך למקום שהוא מסכן את עצמו כדי להתפרנס, גם אם יש חשש שיסכן אחרים, מותר, ומשום "דמאי שנא מחשש דליהרג בעצמו, דגם להרוג את עצמו יש איסור לא תרצח", מ"מ מותר בחשש רחוק כזה לצורך פרנסה, א"כ גם בחשש סכנת אחרים נמי יש להתיר בחשש רחוק כזה", ונראה מזה שגם האג"מ למד דיש חילוק בין נזיקין למיתה.

8 וקצת יש לו להצטער, כמשנ"ת למעלה, או עפ"י מה שכתב בפירוש ר' חיים פלטיאל עה"ת, "דהיה מתירא [יעקב] שמא יוכל להציל [להציל את עצמו] באחד מאביריו [של עשיו, ושמא לא יזהר בהשמר], ויהרגו], ובמדרש תנחומא מבואר, שחשש מקללת יצחק אם יתוודע לו שהרגו [ואולי י"ל עוד, דחשש משום "ברית כרותה" שרבקה אמנו אמרה "למה אשכל גם שניכם יום אחד", עי' בפרש"י לעיל כ"ז מ"ה. ושמחתי שבהיעדרותי שכעי"ז כתב בבמהרי"ל דיסקין עה"ת, ח' בפ' וישלח, עה"פ 'ותעבור המנחה על פניו, עיי"ש].

9 ולפי"ז "ויירא" קאי על אחרים, ומתורץ בזה הערת ה'מטה משה', הנ"ל שם, מדברי האבן עזרא שופטים כ' פ"ח, שכתב "היראא להכות אחרים...", והעיר המט"מ, "הרי אדרבא לגבי אחרים שייך יראה". אמנם לפי גירסת רש"י שלפנינו אינו מיושב.

10 תרגום: ענו שני בני יעקב כאחד, ואמרו לישראל אביהם, לא ראוי שיאמרו בבתי כנסיות של ישראל, ובבתי מדרשות, ערלים טימאו בתולה ועובדי עבודה זרה את בתו של יעקב. אלא ראוי שיאמרו בבתי הכנסת ובתי המדרש, שגויים נהרגו בגלל בתולה, ועובדי ע"ז על שטימאו את דינה בת יעקב.

11 ועי' ברמב"ן כאן מה שביאר בזה בב' פנים, "ובעל חנן בן עכבור. היה ממקום שאול (היינו מ'רחבות הנהר'), על כן לא הזכיר לו עיר אחרת. ויתכן שהיה 'חנן' מקום, והוא בעל עליו, ואחרי כן מלך".

ולכאורה לפירושו השני של הרמב"ן, נמצא שבאמת נזכר גם שם עירו, דהיינו 'חנן', ורק דנשתנה משאר מלכים, שבהם הוזכר שם האב קודם שם העיר, וכאן הוזכר שם העיר ואח"כ שם אביו.

ועי' בשו"ת חת"ס (יו"ד סי' רס"ב), שביאר דברי הרמב"ן בפירושו השני, "ולכאורה אכתי קשה, שלא הזכיר שמו העצמי (דהו"ל לומר 'פלוני בעל חנן'), משא"כ בשארי מלכיות. וצ"ל שהיה שמו כשם עירו, כמו חנוך, ויקרא שם העיר חנוך כשם בנו, וכן שכם על עירו, כן נלעד בן מכיר, שנולד בארץ הגלעד, וכן ויקרא לה נובח בשמו, ה"נ שמו חנן, ומלך על עירו חנן, ונקרא בעל חנן".

וכתב עוד החת"ס, דדברי הרמב"ן נפק"מ לדינא, אם יש לכותבו בס"ת 'בעל-חנן' בשיטה אחת, או שנכתב אף בב' שיטין, דלפי' קמא דהרמב"ן, הרי שמו העצמי הוא 'בעל-חנן' (ושם עירו כשם עירו של שאול), וא"כ יש לכותבו בשיטה אחת. אבל אם עיקר שמו הוא 'חנן', והיינו שהוא גם שמו גם שם עירו, א"כ שפיר נכתב ב' שיטין, שכן אין שמו 'בעל-חנן', אלא 'חנן', ורק שהוא המושל בעירו הנקראת ג"כ כשמו 'חנן'.

אלא שלענין דינא כתב החת"ס, מאחר וגם ברמב"ן אין הכרע, שהרי בעצמו הביא ב' פירושים בזה, הלכך אין ספיקו דהרמב"ן מוציא מידי ודאי של הסוברים דהוא שם אחד, ויש לכותבו בשיטה אחת, עיי"ש עוד בדברי, ואכ"מ.

12 ועי' בזוהר פ' תולדת (דף קמ"ה ע"ב), דרש"ז הוציא ג' מאות הלכות פסוקות מתוך פרשה זו דמלכי אדם (היינו רק מפסוק ל"ט, "ושם אשתו מהיטבאל בת מטרד מי זהב").

וידוע דגם הרמח"ל בכמה מקומות כתב כי הרבה סודות נכללו בפרשה זו. ובביאור הענין עי' משכ"ל בזה הגר"י פינקוס זצ"ל ב'נפש שמעון' (שער קודש [עמ' קע"ו).

13 וטעם הדבר שלא היה נודע על פי מקומו, מתבאר ע"פ מה שכתב בבעל הטורים כאן, "בכולן מזכיר שמות מקומותיהם, חוץ מבעל חנן בן עכבור, לפי שלא היה לו מקום יודוע, שהיו לו אויבים רבים, והיה מתחבא, היום כאן ולמחר כאן, ולא היה יושב במקום יודוע".

ואמנם הבעה"ט גופיה ב'פירוש הטור' עה"ת כאן, כתב כהרמב"ן הנ"ל, ובאמת לדברי הרמב"ן, לב' הפרושים שפירש, היה 'בעל חנן' יודוע גם בשם עירו, וא"כ לא שייך לדייק הרמז לגבי גט, לענין דין 'שם העיר' עכ"פ.

14 הבאנו דברי המסכת סופרים לפי גירסת הגר"א (ומה שציינו בסוגריים, הוא מה שהגר"א משמיט).

והנה במחזור ויטרי סי' תקכ"ד מביא את דברי המסכת סופרים, וגורס 'וחרה אף' ו'חרה אפי', באותם שמות שנחלקו בזה ת"ק ור"י, וכן מוסיף את השם 'ראובן' בין אותם שמות שבהלכה י"א, שאין נחלקין. ומלבד זה, חוזר לגרוס בסוף הלכה י"א גם כן את 'עמיאל', 'עמינדב', 'צוריאל' ו'צורישדי', כאותם אלו שאין נחלקין, למרות שכבר הוזכרו בהלכה הקודמת.

15 ובשכל טוב הנזכר, מביא דרשה דומה כלפי רעואל, "ואלה בני רעואל. משמתף ריע לאל", וכהנה רבות עד מאוד, ולא נמצאו שמות הללו בברייתא.

16 וע"ע במס"ר י"ד י', שמנה את תמנע גם כבנו השמיני של אליפז וגם כבתו וגם כפלגש, "בני אליפז הרי ח', ואלו הן בני אליפז, תימן אומר צפו וגעתם וקנז ותמנע ועמלק, הרי הם שמונה בן אליפז. תמן כתיב בני אליפז בכור עשו אלוף תימן וגו', אלוף קרח אלוף וגעתם אלוף עמלק וגו', הרי תשעה... ...תמנע בתו של אליפז היתה...".

וע"ע בגליון ס"ז, פרשת וישב ס"ט, שהארכנו בביאור דברי המדרש הללו.

17 צ"ב בדברי הרמב"ן שמביא את הדברים כשיטת רש"י, ומקשה עליהם, כאשר קושייתו היא על המדרש שדרש כן, ולא על רש"י.

אכן מצאנו הרבה כן בדברי רבותינו הראשונים, שעיקר קושיתם היא על השיטה, ולאו דוקא על האומרה, ודרכם היא להקשותה על האומרה, שכך ביאר את הפסוקים.

18 ברש"ם צויין ל'מדרש שוחר טוב', ולא מצאתי בו, ואולי שהוא ט"ס וצ"ל 'מדרש שכל טוב'.

19 וזה לשון 'מדרש שכל טוב' (בראשית ל"ו א'), "ויהיו בני אליפז. שבעה, תימן ואומר צפו וגעתם וקנז ותמנע ועמלק. וכה"א בדברי הימים (דה"א א' ל"ו), ואע"פ

עדה לעשו את אליפז. שניבא בימי איוב ריעו".

ואין סתירה בין צדקותו ודרגתו של אליפז, למה שנביא בסמוך שהיה רשע והביא ממזרים לעולם, שרק בתחילה היה רשע, אך לבסוף חזר בתשובה והיה צדיק, וכדאיתא במדרש בראשית רבתי (וישלח, ל"ו ד', ע' 160), "...בתחלה היה רשע ולבסוף היה צדיק וזכה לרוח הקדש".

ושמי לא ניתן לחלוקה – ששמו של געתם אינו ניתן לחלוקה, לכותבו בשני תיבות.

ששם געתם אינו ניתן לחלוקה, כדאיתא במסכת סופרים, פרק ה' הלכה י' ו"א, "אילו שמות הנחלקין, בית אל, בית און, באר שבע, צפנת פענח, פוטי פרע, בן אוני, ידיד יה, הללו יה (וחרה אף, וחרה אפי), ר' יוסי אומר אין נחלקין. אבל הכל שוין שאין חולקין עמיאל, עמינדב, צוריאל, צורישדי. אילו שמות שאין נחלקין, ישראל, געתם, פוטיפר, נבוכדנצר (עמיאל, צוריאל, צורישדי[14])".

ויעוין בקרית ספר למאירי, (מאמר ב' חלק ב'), שביאר ענין זה של תיבות הנחלקות ושאינן נחלקות, כדלהלן. "...ויש תיבות שהן נראות כב' תיבות והן תיבה א', כגון עמינדב צורישדי צוריאל עמישדי שאין נחלקין והוא שאמרו במס' סופרים אלו שמות הנחלקין... [בפרק ערבי פסחים ד' ק"ז נראה, דה"פ נחלקין, ר"ל מלה שיש לה שם בסופה, השם הוא קדש, כגון 'ידידיה', 'ידיד' חול, 'יה' קדש. ולפי"ז אינו נמחק, שאין נחלקין ר"ל שהשם שבסוף המלה הוא חול, כי כל המלה הוא דבר אחד שאינו נחלק, ולפיכך 'אל' שב'צוריאל', 'שדי' שב'צורישדי', 'שדי' שב'עמישדי', כלם חול הם ונמחקין]...".

והנה כל מי שלומד את דברי המסכת סופרים, ובמיוחד לאור דברי המאירי, מתקשה, מה הצד לומר שתיבת 'געתם' אינה מילה אחת אלא שתי מילים, שעל כך באה הברייתא ומלמדת אותנו שאינה נחלקת (במה תיבה זו שונה מרבבות תיבות אחרות שיש להם משמעות כתיבה אחת ולא כשתי תיבות).

והראוני במבדרש שכל טוב דורשים תיבה זו לשנים, "אלוף געתם. עת 'גע' יום פקודת עונו, מיד 'תם' עונך בת ציון", ועל כך באה הברייתא לומר, שלמרות שישנה משמעות לתיבה זו גם כשהיא מחולקת, מ"מ דינה כתיבה אחת, והיא אינה נחלקת.

אלא שעדיין צ"ב, שמצאנו בחז"ל וברבותינו הראשונים שדורשים שמות רבים כגון זה[15], ובכל זאת לא נמנו כל אותם שמות במסכת סופרים, כשמות שאינן נחלקים.

והיודע ביאור בדברים אלו, נודה לו אם יודיענו, להגדיל תורה ולהאדירה.

הרביעי ואף האמצעי הייתי בבנים – שגעתם היה הרביעי בבני אליפז, ואף האמצעי שביניהם.

שגעתם היה בנו הרביעי של אליפז, כן מפורש בקרא (בראשית ל"ו י"א), "וַיְהִיוּ בְּנֵי אֱלִיפַז תֵּימָן וְאוֹמָר צְפוֹ וְגַעְתָּם וְקֶנַז".

וגעתם אף היה האמצעי ביניהם, הנה פשטות לשון הפסוק שהבאנו אודות שהיה הרביעי בבנים, פשטותו הוא שלא היה האמצעי, שבפסוק זה נזכרים רק עוד ארבע אחים, ויוצא ש'צפו' הוא הבן האמצעי, אלא שבדברי הימים נמנים שבעה בנים לאליפז, וגעתם הרביעי והאמצעי שביניהם (א' א' ל"ו), "בְּנֵי אֱלִיפַז תֵּימָן וְאוֹמָר צְפִי וְגַעְתָּם קְנַז וְתִמְנָע וַעֲמָלֵק".

והנה חז"ל ורבותינו הראשונים התקשו בביאור פסוק זה בדה"י, שלכאורה סותר את האמור בחומש, שהיו לו חמשה בנים, ותמנע פלגשו של אליפז, היא זו שילדה לו את עמלק, בנו השישי, ולא שתמנע היה אף הוא בנו של אליפז [ומלבד הענין אם תמנע זכר היה או נקבה].

עוד צריך ביאור, שבמנין האלופים של עשו האחרון בפרשה (ל"ו מ'), אותם אלו שנקראו על שם מדינותיהם, כפרש"י שם, נזכר 'אלוף תמנע', "וְאֵלֶּה שְׁמוֹת אַלּוּפֵי עֵשָׂו לְמִשְׁפְּחֹתָם לְמְקֹמָם בְּשֵׁמָתָם אַלּוּף תִּמְנָע אַלּוּף עַלְוָה אַלּוּף יֶתֶת", וכן נזכר בדה"י (א' א' נ"א), "וַיָּמָת הֲדַד וַיִּהְיוּ אַלּוּפֵי אֱדוֹם אַלּוּף תִּמְנָע אַלּוּף (כתיב: עליה, קרי:) עֲלְוָה אַלּוּף יֶתֶת", הרי שגם בחומש וגם בדה"י נזכר תמנע כזכר מזרעו של עשו.

ולכאורה מצאנו לאליפז בן שמיני בתורה, והוא קרח, שמוזכר בשמות אלופי אליפז, כדכתיב בראשית ל"ו ט"ו – ט"ז), "אֵלֶּה אַלּוּפֵי בְנֵי עֵשָׂו בְּנֵי אֱלִיפַז בְּכוֹר עֵשָׂו אַלּוּף תֵּימָן אַלּוּף אוֹמָר אַלּוּף צְפוֹ אַלּוּף קְנַז. אַלּוּף קֹרַח אַלּוּף גַּעְתָּם אַלּוּף עֲמָלֵק אֵלֶּה אַלּוּפֵי אֲלִיפַז בְּאֶרֶץ אֱדוֹם אֵלֶּה בְּנֵי עָדָה", הרי שמנה הכתוב את קרח כבנו של אליפז, אלא שבפסוקים אלו לא נמנה תמנע כאלוף, אלא רק בפסוקים המאוחרים יותר, וכדלעיל.

בתנחומא (וישב א'), התקשה בחלק משאלות אלו, ומבאר, "...ואלה תולדות אליפז, להודיע נוולן, שאת מוצא שהן בנו זמה, שכן הוא אומר (דה"א א' ל"ו), בְּנֵי אֱלִיפַז תֵּימָן וְאוֹמָר (צפו) [צָפִי] וְגַעְתָּם קְנַז וְתִמְנָע וַעֲמָלֵק, (בראשית ל"ו י"ב) וְתִמְנָע הָיְתָה פִּילֶגֶשׁ לֶאֱלִיפַז, מלמד שנשא

שהפסיק בתורה בין קנז לבין תמנע, ונשמע כי תמנע היתה פילגש לאליפז, לא סביראי לן הכי בתמנע שאמורה כאן, שהרי בדברי הימים מפרש כי תמנע זה זכר היה, ובנו של אליפז היה, ולפיכך עשו לנו מלכי צדק ציון, כי טעם לגרמיה מפסיק לתת כח לדרשי התורה לדרוש כי תמנע וקנז אחיו בני אליפז היו".

עוד איתא שם (י"ב), "ותמנע היתה פילגש. כל הוא אומר, תדע לך שהרי היתה פילגש אחות לאליפז בן עשו, ולא שנאמר שמה כאן, אלא היא היתה תמנע אחות לוטן. ומפני קרח בן אליפז ששמו תמנע, שרינה (נדצ"ל 'שרצה') ליחסו בקרב אחיו, לפיכך לא הזכיר שמה כאן, להודיע בין תמנע שהוא זכר לתמנע שהיא נקבה...".

20 איברא, שבספרים שלנו כתוב 'תימן', ולא 'תומן', אך ככל הנראה המסורת שלהם היתה בשינוי כתיבת תיבה זו.

21 עי' הערה קודמת, וגם בזה היתה להם מסורת אחרת משלנו, כי בספרים שלנו כתוב, 'תימן אומר', בלא ו' החיבור ביניהם.

22 עוד איתא בספר הישר שם, "ויהי ביום השלישי, ויאספו את כל בני שעיר החורי, ויאספו את כל בני קדם, עם כחול הים הרבה מאד, וילכו וירדו מצרימה להלחם עם יוסף ואחיו, להציל את אחיהם. וישמעו יוסף וכל בני יעקב, כי התקבצו בני עשו ובני קדם ויבאו עליהם למלחמה להציל את אחיהם, ויצאו לקראתם יוסף ואחיו וגוברי מצרים, וילחמו בם בארץ רעמסס, ויכו יוסף ואחיו את בני עשו ואת בני שעיר ואת בני קדם מכה רבה מאד, ויהרגו מהם כשש מאות אלף איש, ויהרגו בהם את כל גוברי בני שעיר החורי, לא נותר מהם כי אם מתי מספר, וגם מבני קדם ובני עשו הרגו מהם הרבה מאד, וינוסו כלם, אליפז בן עשו ובני קדם לפני יוסף ולפני אחיו, וירדפו יוסף ואחיו אחריהם עד באבה סכנת, ויהרגו מהם עוד בסכות שלשים איש, והנשארים נמלטו וינוסו איש לעירו.

וישובו מעליהם יוסף ואחיו וגוברי מצרים בשמחה ובטוב לבב, כי נגפו את כל אויביהם, ובפו בן אליפז ואנשיו עודם במצרים עבדים לבני יעקב, ויוסף להם מכאוב על מכאובם...

ויהי מקץ ימים רבים ושנים, בשֶבת בני עשו בארצם לבטח עם בלע מלכם, ובני עשו פרו ורבו בארץ, ויתיעצו ללכת להלחם עם בני יעקב וכל מצרים, ולהציל את צפו בן אליפז אחיהם ואת אנשיו, כי עודם במצרים בימים הם עבדים ליוסף. וישלחו בני עשו אל כל בני קדם ויעשו אתם שלום, ויבואו אליהם כל בני קדם ללכת את בני עשו מצרימה למלחמה, וגם מאנשי אנגיאס מלך דנהבה באו אליהם, וגם אל בני שעמאל שלחו ויבואו אליהם, ויתקבצו כל העם הזה ויבואו שעירה לעזור את בני עשו במלחמתם. ויהי המחנה הזה מחנה גדול וכבד, עם אשר כחל הים הרבה מאד, כשמונה מאות אלף איש בין רגלי ורוכבי סוסים, וירדו כל הגדודים האלה מצרימה להלחם את בני יעקב, ויחנו על רעמסס.

ויצאו לקראתם יוסף ואחיו וכל גוברי מצרים כשש מאות איש, וילחמו אתם בארץ רעמסס, וילחמו בני יעקב את בני עשו בעת ההיא, עוד בשנת החמשים שנה לדרת בני יעקב מצרימה, היא שנת השלשים שנה למלוך בלע על בני עשו בשעיר, ויתן זה את כל גבורי עשו ובני קדם ביד יוסף ואחיו, וינגפו אנשי בני עשו ובני קדם לפני יוסף, ויפלו מאנשי עשו ובני קדם חללים רבים לפני בני יעקב, כמאתים אלף איש, ויפול גם בלע בן בעור מלכם עמם במלחמה. ויראו בני עשו כי נפל מלכם עמהם במלחמה וימת, וירפו ידיהם מהמלחמה. ויוסף ואחיו וכל מצרים עודם מכים באנשי בית עשו, ויירא מאד כל אנשי עשו מפני בני יעקב, וינוסו לפניהם, וירדפו אותם יוסף ואחיו וכל מצרים מהלך יום, ויכו מהם עוד כשלש מאות איש, הלוך והלוך אתם בדרך, וישובו אחרי כן למלחמה. וישובו יוסף וכל אחיו מצרימה, לא נפקד מהם איש, אך מהמצריים נפלו שנים עשר אנשים.

ויהי בשוב יוסף מצרימה, ויצו לאסור עוד את צפו ואת אנשיו, ויאסרו אותם בנחשתים, ויוסיפו להם יגון על יגונם, וכל אנשי בני עשו ובני קדם שבו איש אל עירו בבושה, כי נפלו כל הגבורים אשר היו בהם במלחמה.

ויוסף מלך מצרים ואחיו וכל בני ישראל ישבו לבטח במצרים, בימים ההם כל ימי יוסף ואחיו, אין שטן ואין פגע רע, ותשקוט ארץ מצרים מהמלחמה בעת ההיא בימי יוסף ואחיו".

23 כוונת דבריו, שהוא 'צפי' שהוזכר בדה"י, דכתיב, "בְּנֵי אֱלִיפַז תֵּימָן וְאוֹמָר צְפִי וְגַעְתָּם קְנַז וְתִמְנָע וַעֲמָלֵק".

24 יעויין בספר הישר ריש ספר שמות, שהאריך במעשי צפו (וכעי"ז איתא בויסיפון פ"ב), ובניא חלק מהדברים, וכדלהלן.

"ויהי לתקופת השנה, בשנת שתים ושבעים שנה לדרת ישראל מצרימה, אחרי מות יוסף, ויברח צפו בן אליפז בן עשו ממצרים, הוא ואנשיו וילכו. ויבאו אפריקה היא דנהבה, אל אנגיאס מלך אפריקה, ויקבלם אנגיאס בכבוד גדול, וישם את צפו לשר צבאו, וימצא צפו חן בעיני אנגיאס ובעיני עמו, ויהי צפו שר צבא לאנגיאס מלך אפריקה ימים רבים.

ויסת צפו את אנגיאס מלך אפריקה לקבץ את כל חילו ללכת להלחם עם המצרים ועם בני יעקב, ולנקום מהם נקמת אחיו, ולא אבה אנגיאס לשמוע אל צפו לעשות הדבר הזה, כי ידע אנגיאס את גבורת בני יעקב ואשר עשו לחילו במלחמתם את בני עשו. וצפו גדול מאד בימים ההם בעיני אנגיאס ובעיני כל עמו, ויסיתם תמיד להלחם במצרים ולא אבו...

וצפו בן אליפז בן עשו שר צבא אנגיאס מלך דנהבה, עודנו מסית את אנגיאס יום יום לערוך מלחמה להלחם את בני יעקב במצרים, ולא אבה אנגיאס לעשות הדבר הזה, כי ספרו לו עבדיו של בן גבורת בני יעקב אשר עשו להם במלחמתם את בני עשו, ויהי צפו מסית את אנגיאס יום יום להלחם את בני יעקב בימים ההם.

ויהי מימים, וישמע אנגיאס אל דברי צפו, ויאבה לו להלחם במצרים את בני יעקב, ויערוך אנגיאס את כל עמו, עם רב כחול אשר על שפת הים, וישם פניו ללכת מצרימה למלחמה.

ושם היה נער אחד מעבדי אנגיאס בן חמש עשרה שנה, בלעם בן בעור שמו, והנער חכם מאד ומבין בחכמת הקסם. ויאמר אנגיאס אל בלעם, קסום נא לנו בקסם ונדעה מי יגבר במלחמה הזאת אשר אנחנו הולכים עליה. ויצו בלעם ויביאו לו דונג, ויעש ממנו תמונת רכב ופרשים, תבנית חיל אנגיאס וחיל מצרים, וישימם במים המחוכמים אשר אתו על ככה, ויאחזו בידו כפות תמרים, ויתחכם ויקסום בהם על המים, ויראו אליו במים תמונת צלמי חיילות אנגיאס נופלים לפני תמונת צלמי מצרים ובני יעקב, ויגד בלעם את הדבר הזה אל אנגיאס, ויתיאש אנגיאס ולא התאזר לרדת מצרימה למלחמה, וישב בעיירו.

ויהי כראות צפו בן אליפז כי נתיאש אנגיאס לצאת למלחמה את מצרים, ויברח צפו מאת אנגיאס מאפריקה, וילך ויבוא כְּתֵימָה...".

עוד שם בעמ' רנ"ח ואילך, לאחר שסיפר על מלחמתו של צפו באנגיאס מלך אפריקה, שכמעט נפל במלחמה, אלא שביקש רחמים מאל' אלקי אברהם ויצחק אבותיו, ובזכות אברהם ויצחק הציל את צפו ונתן את כל אנשי אנגיאס בידו, וניצח במלחמה, בכל בפחד המערה. ויפוצץ צפו את האבן, ויבא אל המערה, ויבא [אולי צ"ל 'ויראא'] והנה חיה גדולה אוכלת השור, מחציה ומעלה דמות איש ומחציה ומטה דמות חיה, ויקם צפו על החיה, ויהרוג אותה בחרבו.

ישמעו יושבי כתים הדבר הזה, וישמחו מאד, ויאמרו מה נעשה לאיש הזה, אשר הרג את החיה הזאת אשר כלתה בהמתנו. ויועדו כלם לעשות לו יום אחד בשנה, יום מועד, ויקראו אתו שם היום ההא צפו על שמו, וינסכו לו נסכים מדי שנה בשנה ביום ההוא, ויביאו לו מנחות".

אביו, היו מלכיות ושלטוניות רוצות להדבק לו, על אחת כמה וכמה שיהיו רוצין להדבק ביעקב אבינו הצדיק, שקיים את כל התורה כולה".

ומאחי ריבוי נשות אבי נלמדים – שריבוי נשות אליפז, שהיו לכל הפחות שלשה, נלמד כן מתימן אחיו הגדול של געתם.

שתימן היה אחיו הגדול של געתם, מפורש בקרא (בראשית ל"ו י"א), "וַיְהִיוּ בְּנֵי אֱלִיפַז תֵּימָן וְאוֹמָר צְפוֹ וְגַעְתָּם וְקֶנַז".

ומתימן דורשים שהיו לו לאליפז נשים רבות, כדאיתא בפירוש הרוקח עה"ת, עה"פ שם (עמ' רנ"ו), "תימן. תומן כתיב[20], תיומן, שנים מאשה אחת ושנים מאשה אחרת, לכך כתיב 'תימן ואומר'[21], תאומים וכמלכות אחת, וכן 'צפו וגעתם', לכך כתיב בשני ו'...".

וביאור דברי הרוקח, שמדרשת שמו של תימן, וממה שהתורה חילקה את בני אליפז לזוגות, נלמד שכל זוג מבניו היו מאשה אחרת, נמצא שהיו לו לאליפז לכל הפחות שלש נשים, אחת, אם תימן ואומר. שניה, אם צפו וגעתם. שלישית, אמו של קנז.

ומנין זה של שלוש נשותיו, הוא מלבד תמנע פלגשו, ואם תמנע, שאותה ילד ממנה וכדלעיל, ולדעות שקרח אינו תמנע, היתה לו אשה או פילגש נוספת.

בן אבי שהיה בין העבדים – שצפו בנו של אליפז אבי געתם, היה בין העבדים.

שצפו היה בנו של אליפז ואחיו של געתם, מפורש בקרא (בראשית ל"ו י"א), "וַיְהִיוּ בְּנֵי אֱלִיפַז תֵּימָן וְאוֹמָר צְפוֹ וְגַעְתָּם וְקֶנַז".

וצפו בן אליפז היה בין העבדים, שכאשר יעקב נפטר וצו לקבורו במערת המכפלה, בא עשו ועכב בעדם, עד שבא חושים בן דן והרגו, כדאיתא בסוטה י"ג א' ובילקוט ויחי קס"ב (אות ס"ג). ויעוין בספר הישר פרשת ויחי (עמ' רל"ז ואילך, וכן ביוסיפון פ"ב), שהביא אריכות גדולה אודות מלחמתם של בני עשו בבני יעקב על הריגת עשו אביהם, ונצחונם של בני יעקב, ונטילת צפו ואנשיו בשבי מצרים, והיו בין העבדים.

דאיתא שם, "ויהי אחרי כן, ויערבו בני עשו מלחמה את בני יעקב, וילחמו בני עשו בבני יעקב בחברון, ועשו עודנו מת, ולא נקבר, ותהי מלחמה חזקה מאד ביניהם, וינגפו בני עשו לפני בני יעקב, ויהרגו בני יעקב מבני עשו שמונים איש, ומאנשי בני יעקב לא מת אחד, ותגבר יד יוסף על כל אנשי בני עשו, וילכוד את צפו בן אליפז בן עשו ואת חמשים מאנשיו. ויאסור את כלם בכבלי ברזל, ויתנם ביד עבדיו להביאם מצרימה.

ויהי כאשר לכדו בני יעקב את צפו ואת אנשיו, ויירא כל הנשארים מבית עשו מאד לנפשם פן ילכדו גם הם, ויברחו כלם עם אליפז בן עשו ואנשיו, וישאו את גֻוֵיַת עשו, וילכו הר שעיר לדרכם, ויבאו הר שעיר ויקברו את עשו בשעיר, אך את ראשו לא הביאו אתם שעירה, כי נקבר במקום ההוא במקום המלחמה בחברון"... ". ועיין בהערה[22] שהבאנו עוד מאריכות דברי ספר הישר.

וכעין דברים הללו, כתב בקיצור ברמב"ן בראשית מ"ט ל"א, "...כי מצינו בספר דברי הימים ליוסף בן גוריון (הוא ספר יוסיפון), וזוזלתו מספרי הקדמוניות, כי בא צפו בן אליפז בן עשו, ועשה עמהם קטטה על זה [על קבורת יעקב], עד שערכו מלחמה, ותגבר יד יוסף ותפשו עם מבחר גדודיו והביאום למצרים, ועמד שם בתפיסה כל ימי יוסף...".

וע"ע ברוקח (בראשית ל"ו י"א, עמ' רנ"ז), "צפו. צפי (דהי"א א' ל"ו[23]), מעת שנקבר יעקב בא צפי למנוע מלקבר יעקב, רק לעשו, ותפסו יוסף והביאו למצרים...".

ממנו יצאו דורות של מצירים – שמצפו אחי געתם שהיה בין העבדים, וכדלעיל, יצאו דורות של מצירים, שהצרו לישראל.

שמצפו יצאו דורות של מצירים, כדאיתא ברוקח שם (עמ' רנ"ז), "...וכשמת יוסף בא [צפו] לרומה, ומלך שם, והביא מאדום, וממנו באו על ישראל רעות...".

וביאור דברי הרוקח, שכל המצירים שקמו על ישראל מאדום, יצאו מצפו וממלכות אדום שהקים.

וע"ע ברמב"ן (בראשית מ"ט ל"א), שכתב, "כי מצינו... כי בא צפו בן אליפז בן עשו, ועשה עמהם קטטה על זה, עד שערכו מלחמה. ותגבר יד יוסף, ותפשו עם מבחר גדודיו, והביאום למצרים, ועמד שם בתפיסה כל ימי יוסף, וברח משם למותו, והלך לארץ כאנפנייא, ומלך על כתים ברומא, ובסוף המולך על כל ארץ איטלייא, והוא אשר מלך ראשון על רומה, והוא אשר בנה ההיכל הראשון והגדול מאשר נבנו ברומה".

וגם בענין זה, של בריחת צפו ממצרים אחר מיתת יוסף, מצאנו אריכות דברים בספר הישר, והובאו דבריו בהערה[24].

עוד בענין צפו, עיין בהערה[25].

סיפור ושאלה בצידו

לעורר את בני המשפחה ללימוד הפרשה עם פרש"י.

כל יהודי באשר הוא, חפץ בכל ליבו שאלה עוד יזכה לראות את אליהו שבא לבשרנו, לשמוע את שופרו של משיח צדקנו, ולחוש את האור חדש שיאיר על ציון, בבניין בית קדשנו ותפארתנו, ומלכות בית דוד שתצמח, קרנו תרום, ויחד עם זאת יועברו הגילולים מן הארץ, ויכירו וידעו כל יושבי תבל, שלך' המלוכה והוא מושל בגויים, שבאותה העת יהיה ה' אחד ושמו אחד, שאכן נזכה ונחיה ויהיה במהרה בימינו.

אחת מהשאלות שכל יהודי נשאל בשעה שמכניסים אותו לדין ב'בית דין של מעלה', לאחר אריכות ימיו ונשמתו, היא, 'ציפית לישועה', האם ציפית והמתנת לישועה, לגאולה השלימה, או שהיה טוב לך במצבך הקיים. כאשר דבר פשוט הוא, שאם הנהגתו של אדם היתה, שכאשר הוא לו טוב, ועסקיו התנהלו על מי מנוחות, תמיד העדיף שהישועה תדחה עד שיסקיץ לאגור ולאסוף ממון רב, ואילו כאשר המצב הכלכלי היה קשה, ה'אובדרדסנו' בבנק היה גבוה והמשכנתא העיקה או כל צער וכאב אחר, הוא ציפה לישועה, שציפיה זו אינה מהדרגות הגבוהות שב'ציפית לישועה', אלא על האדם לצפות לישועה גם כשטוב לו, כשהוא בשמחה ובצהלה, והכל מתנהל באופן הטוב ביותר, אם זאת, במיוחד בזמנים אלו, עליו לצפות לישועת ה' ולגאולה הקרובה, שציפיתו זו מוכיחה שאכן הוא רוצה ומצפה לישועה.

רבים הם אלו שחפצים לעשות דבר מה לצורך קירוב הגאולה, ולצורך כך משתדלים במגוון דרכים. האחד מכוון בתפילותיו ומבקש על הגאולה, לבו נפתח כשמגיע לברכות על מלכות בית דוד, ועיניו זולגות דמעות רבות בסיום ברכת העבודה, כשמתחנן 'ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים', והוא מקוה בכל ליבו שה' יקח את דמעותיו וישימם בנאדו להיות, ותפילתו תכנס לפני ולפנים, שהרי 'שערי דמעות שלא נשלבות, ה' יקבלנו בזכות שלשת אבות.

האחר מקפיד בכל לילה להקדים לישון, ולפני חצות הלילה קם ועורך 'תיקון חצות', בו משתתף בצער השכינה שהיא בגלותה, ולאחר מכן עוסק בתורה עד הבוקר, שהוא ענין מסוגל לקירוב הגאולה, וזאת מלבד המצוות הרבות של עסק התורה, שהוא בודאי דבר גדול עד מאוד. ויש שעוסקים בתורה ביום ובלילה, מהשכם בבוקר ועד שעת ליל מאוחרת, ומנדדים שינה מעיניהם, ומנצלים כל רגע לעסק התורה ומעלה, שזה אחד מהדברים המקרבים ביותר את הגאולה, והם מקוים משכן השכינה בגלותא, כדברי חז"ל שמשחרר בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד. ואף יש שקובעים עתות וזמנים לעסוק ב'סדר קדשים' ובהלכות 'בית הבחירה', והקרבת הקרבנות, שלימוד זה מסוגל עוד יותר לגאולה הקרובה.

לעומתם, ישנם שבורחים לעצמם אם הדרך הקלה יותר, הם מחפשים אחר איזו שהיא מצוה אם היידור והנהגה חד שנתית שיש בה סגולה לקירוב הגאולה, כמו ההידור למזוג כוס של אליהו בגביע גדול ומהודר, ולפתוח בעצמם את הדלת ב'שפוך חמתך', ועוד כמה ענינים בדומה לזה, ומרגישים נח בעצמם שמקיימים בזה מספיק את ה'ציפית', ובזכות זה השיועה קרובה לבוא, במיוחד, הם מקוים, אם בזכות כל ה'ענינים' הללו שהם עושים, לא ישפשפו בשאר מעשיהם שאינם מקרבים כל כך את הגאולה.

וישנם גם כאלו ש'גירסת ינקותם' זורה להם היטב, וזוחי סיבתם שאינם קובעים עיתים לתורה, מחששם שמא הלימוד החדש ישכיח להם את כל המעט אשר הם זוכרים מימי קדם, אוסף הלכות ודינים כפי שלמדו בגן ובמכינה וקצת בתלמוד תורה, בימים בהם לא הוצאו מחוץ לכיתה, ודברי הרבי שניסה ללמדם תורה שהכריז באוזניהם את דברי רבי יוחנן בסנהדרין צ"ח א', ש"אין בן דוד בא, אלא בדור שכולו זכאי או כולו חייב", ורצה להוכיחם שאם לא ילמדו תורה, יחסר ב'כולו זכאי', אלא שכבר ניבא עליהם השוע הנביא (י"ד י"), ש'ישרים דרכי ה', צדיקים ילכו בם ופשעים יכשלו בם', ובמקום ליקח את דברי הרבי להתחזק בהם, למדו מכך, שהיות ולא נראה להם כל כך שבמציאות העכשוית יהיה דור שכולו זכאי, על כן, בכדי לקרב את הגאולה, עליהם לסייע ולעזור שיהיה דור שכולו חייב, ובזכות זה יחישו את הגאולה.

לצערינו הרב, מצויים אלו שבוחרים בדרך האחרונה בכדי לזרז את הגאולה, ועל כן הם מוצאים לעצמם כל מיני דרכים להכשיל את הרבים, ובעיקר על ידי כתיבתם והפצתם של כל מיני כתבי עת, חלקם ביריות לעטיפת דגים בשוק, והאחרים על נייר כרומו משובח, שהצד השווה שביניהם הוא, בכתבות ומאמרים בם מדברים סרה כנגד לומדי התורה ועמליה, והמדקדקים בקיום המצוות, וכנגד זה, נותנים במה מכובדת לכל מיני עוזבי ה' ומבלי עולם, המשמיעים את הגיגי ליבם הנובעים משנאה וקנאה בלומדי התורה ומקיימי המצוות, ומעודדים חיי הבל וריק, ראוותנות ורילנות, והפיכת החיים למגמה של אכילה שתיה ובליינות, ורדיפה אחר הנאות העולם הזה, שכולם מביאים לידי הבל וריק, והרגשות ריקנות נוראה, וחוזר סיפוק מחלט.

אחד מהמקומות בהם ראו בחוש את נזקם של כל אותם חורשי רעה, המבקשים להפוך את העולם לכולו חייב, היה בקהילת 'תפילת רבים' שב'שיכון ח' שבמרכז העיר. קהילה זו שהוקמה בלפני למעלה מחמשים שנה, על ידי כמה עשרות משפחות שומרי תורה ומצוות, ומדקדקים על קלה כחמורה, שבאו להתגורר במקום, ובתחילה התפללו בבית הכנסת השכונתי, אלא שאירית החולין שהיתה בו, כשרובם של תושבי המקום, ראשם ורובם היה בענייני העולם הזה, ו'השקפתם' היתה יותר 'פושרת' בקיום מצוות, וילדיהם נשלחו לכל מיני מוסדות שאין רוח חכמים נוחה מהם, וזאת מלבד קצב התפילה שהיה מאוד מזורז, אשר על כן חששו אותם משפחות שדברים אלו יכולים להשפיע עליהם ועל ביניהם לרעה, וזאת מלבד מה שחפצו להתפלל כדת וכראוי, ולחנך את ביניהם לתורה, קיום מצוות ולמעשים טובים, על כן התארגנו יחדיו לפתיחת בית כנסת נוסף בשכונה, שישא אופי יותר תורני, עם שיעורי תורה תמידים כסדרן.

לא קלה היתה הקמת בית הכנסת החדש, בתחילה החלו במנין לליל שבת בבית אחד התושבים, כאשר בין 'קבלת שבת' ל'מעריב' עשו 'סדר לימוד' בו למד כל אב עם בניו, כאשר היו שבתות שבקושי היה להם מנין לתפילה, אך במשך הזמן, כאשר הגרעין מנה כעשרים משפחות, הם שכרו דירה למטרת בית הכנסת, והשיגו 'ספר תורה' בהשאלה והחלו לקיים במקום את כל תפילות השבת.

כל אותה העת שמרו מתפללי בית הכנסת החדש על יחסים טובים עם מתפללי בית הכנסת השכונתי, גם כאשר היו כאלו מהותיקים שראו במעשיהם משום 'פגיעה' בהם, וניסו להצר את צעדיהם בכל מיני דרכים, גם על ידי 'מסירה' לשלטונות על כך שם עוברים על החוק האוסר תפילת ציבור בדירת מגורים, ושכנועם של שכני דירת בית הכנסת, אלו שעדיין לא שמרו תורה ומצוות, שיגישו תלונות על הפרעה ורעש, בכל זאת השתדלו תמיד לשעות ככל שביכולתם להמשיך לחיות עם שכיניהם בשלום ורעות, ובמיוחד שבימות החול, בית הכנסת החדש עדיין לא היה פעיל, וכל מתפלליו המשיכו להתפלל בבית הכנסת השכונתי.

כאשר עברו להתגורר במקום עוד כמה משפחות של שומרי תורה ומצוות, שבאורחותם ובהשקפתם התאימו למתפללי בית הכנסת החדש, והציבור גדל, קראו לבית הכנסת ולקהילה בשם 'תפילת רבים', והחלו לקיים בו מניני תפילות גם בימות החול, ובעקבות כך הוקמו שיעורי תורה, גם בבקרים לפני התפילה, ובערב, בין מנחה למעריב, ולאחר מעריב, וקול התורה נשמע בו בימים ובלילות.

בימים ההם, כשהחלו לבסס את הקהילה החדשה בבית הכנסת החדש, היו כאלו שבאורחות חייהם לכאורה היה מתאים להם להצטרף לקהילה החדשה, אלא שרוממות 'קול השלום' היה בגרונם, והוסיפו וטענו על המתפללים בו, שאינם נוהגים כבני תורה ולומדי תורה, שעליהם לוותר על מעלת התפילה כראוי ובהלכה, ולהסכים עם חוסר יראת השמים הנושבת באוירת בית הכנסת, ובכל בשביל מעלת השלום, ומה שחוששים לחיינן בניהם, אדרבה, שיהיו ביניסיון ויעמדו בו.

אלא שאותם המתפללים עם טענותיהם אלו, לא זו בלבד ששכחו את תפילתם מהבוקר בו ביקשו 'ואל תביאנו לא לידי ניסיון', אלא אף רוממות השלום שבגרונם ודברהם הנעימים אודותיו נשכחו מהם, כאשר היה מדובר במריבה על כבוד או ממון, רק כאשר מדובר ב'כבוד שמים', שאף נעשה על הצד היותר טוב, כדי שלא לפגוע באחר, אז הם נזכרו בדברי חז"ל, כאשר המציאות היא, שדברי חז"ל אלו לא נאמרו כלפי ענינים של רוחניות, ובמיוחד שכל הקמת הקהילה החדשה היתה מתוך כבוד והשתדלות רבה למניעת כל פגיעה או מחלוקת חלילה בקהילה הקיימת, ואף כל צעד שנעשה, היה על פי הכרעתם והדרכתם של גדולי ישראל באותה תקופה.

במשך השנים שעברו, יחד עם השמחה הרבה על הקהילה שגדלה וגידלה עשרות ומאות מבניה לתורה ועמלה, ולמוד בישיבות הקדושות ולהקים בתים נאמנים לה' ותורתו, המפוזרים במקומות רבים בארץ הקודש ומחוצה לה, רב היה הצער לראות מה שקר מבני הקהילה המרכזית, מכל אותם אלו שלא חינכו את ילדיהם לתורה ועמלה, אלא שלחום למוסדות בהם מערבים את הקודש בחול, שליגונם הרב כל של שומרי התורה והמצוות, רוב בניהם ובנותיהם הפנו עורף לאמונת אבותם ועזבו את שמירת התורה והמצוות, במוקדם או במאוחר, ומיעוט מהם שנשארו שומרי שבת, השירו בדרכם מצוות רבות אחרות, וכמעט שלא נשאר 'דור שני' בבית הכנסת.

גם כל אותם אלו שבאותם הימים 'פסחו על שתי הסעיפים', אנשי 'אוהבי השלום', שלא שמלו ולהבין שבהסתובבותם של ילדיהם והתרועעותם עם ילדי הקהילה המרכזית, ולימוד מעשיהם ואורחותיהם, לבסוף ילכו אף הם בדרכם העקלקלות, שאחרית מי ישורנו. לאחר שנות דור, כשחלק מילדיהם לא המשיכו בדרך התורה וקיום המצוות, כבר מאוחר היה לגלות את טעותם הגורלית והחמורה.

השנים שעברו וחלפו, בית הכנסת המרכזי בשכונה עמד בכל ימות השבוע בשומרותו, רק בשבתות התקיימו בו מניני תפילות, וגם הם היו בעיקר מזקני המתפללים, כמעט ולא נראו בו צעירים, מלבד נכדים שבאו מידי פעם לביקור, ואילו קהילת 'תפילת רבים', אכן היתה למקום תורה ותפילה לרבים, מניני תפילות ושיעורים לרוב, וקול התורה נשמע בה רוב שעות היממה.

גם בקהילת תפילת רבים, אותם הצעירים בני השלושים שהקימו לפני יותר מחמשים שנה את הקהילה, לא נשארו בצעירותם, חלקם הספיק כבר לעבור ל'עולם האמת', אחרים ל'מושב זקנים', ואף הם שהתגוררו בקהילות שונות ורחוקות, כל אחד למקום שההשגחה שלחה אותו. מעטים היו אלו שנשארו להתגורר במקום ולהתפלל בבית הכנסת אותו הקימו.

מה גם, שבמשך הזמן הוקמו במקום עוד ועוד בתי כנסיות, עבור קהילות שונות שהתגוררו במקום, וכדרכו של עולם, במשך ליל השנים שחלפו, אנשים עברו דירה ממקום למקום ומעיר לעיר, כך שממתפללי העבר של הקהילה כמעט לא נשארו מי שיתפלל בה, וכל מאות המתפללים העכשווים, היו בבחינת 'פנים חדשות', ביחס לדור המייסדים והמקימים.

ההתדרדרות שהחלה בבית הכנסת לפני כעשור, עם אותם בודדים שזלזלו בכבוד וקדושת בית הכנסת, ובמהלך התפילה, בזמנים בהם לא קיים איסור מצד עצם התפילה לדבר, כגון לפני 'ברוך שאמר' או לאחר 'שמונה עשרה' לפני תחילת חזרת הש"ץ (עי' מ"ב ק"א סק"י), או בכל מיני זמנים דומים, החלו הללו לומר דבר מה אחד לחבירו, וכאותו אחד שהיה מפורצי הפרץ, שבמקום מושבו עשרה על יד הבימה, היה מעיר בקול רם לכל אחד שהגביה את ה'ספר תורה', שיזהר לבל יפגע ב'נברשת הגדולה', וכמובן, שרבים השיבו לו חזרה עקיצה אחרת כנגדה, וכך, אט אט, במשך הזמן, בית הכנסת איבד את מעלותיו הגדולים, והפך להיות סמל ומושג לבית כנסת בו הולכים להתפלל כל אלו שאינם יכולים לשבת בשקטיו ובטח על מקומו, אלא משוחחים בשעת התפילה וקריאת התורה.

האמת היא, שכאשר היחידים החלו בהנהגות נלוזות אלו, הדבר הפריע לרבים מתפללי בית הכנסת, וחלקם ניסו להעיר את תשומת ליבם של חבריהם לפריצה שיכולה להגרם מכך. גם רב הקהילה דיבר על כך פעמים רבות, אך דבריו נפלו על אוזנים ערלות. אותם אלו שדיברו ופטפטו בבית הכנסת, היו גם אלו שביתם היה מושתת על אדני ה'עולם הזה', בבתים אלו הכניסו וקראו גם בכל מיני זיבלונים שאין דעת חכמים נוחה מהם, שינקו וספגו מהם לזלזל בתלמידי חכמים וגדולי ישראל, כך שזה לא היה כלל פלא עצם התדרדרותם, ואף אי שמיעתם לדבריו ותוכחתו של רב הקהילה.

במשך הזמן, גם אותם אלו שבתחילה כאבו את הזלזול בקדושת המקום והתפילה, כבר הספיקו להתרגל למצב החדש ואף השתלבו בו, בשיחותיהם עם רעיהם בזמני התפילה, ואילו האחרים, שהבינו שאם ישארו במקום, תוך זמן קצר גם הם ינהגו בעקבות חבריהם, על כן, בצער רב נאלצו לעזוב את מקום תפילתם זה שנים רבות, ולקבוע מקומם באחד מבתי הכנסת האחרים שבשכונה, בו נשמרה קדושת המקום.

יחידים היו אלו שלמרות שהמשיכו להתפלל בבית הכנסת, בכל זאת לא שינו את אורחותיהם במאומה, והמשיכו להקפיד לשמור את קדושת בית הכנסת וכבודו, ותמיד עודדם רב הקהילה בדבריו אודות זכויותיהם הגדולות, שלמרות שלצערו ענין זה פרוץ במקום הזה, ובכל זאת הם עומדים בו בגבורה, בודאי שהם נוטלים שכר כנגד כולם, ובזכות זה הם ינצלו מכל צרה וצוקה, נגע ומחלה.

רב הקהילה אשר דבר הנגע הנוראי נגע אל ליבו, התייעץ על כך עם רבותיו, שהורו לו, מאחר והוא כבר דיבר על חומרת הדבר פעמים רבות, והוא לא רואה כל שינוי, על כן, עדיף שלא להרבות את הדיבור אודות זאת, היות ומחמת כן יתכן ואף לא ישמעו לדבריו בענינים אחרים, ויחד עם זאת, אסור להתעלם ולשתוק על הדבר, שלא יאמרו שגם הרב מסכים עם הנהגתם הנלוזה הזו, על כן, שיקבע לעצמו פעם בשנה, בה יעורר את הציבור בענין קדושת בית הכנסת וחשיבות התפילה, ובחומרת העוון של דיבור בבית הכנסת בשעת התפילה וקריאת התורה, ומלבד זה, בכל עת שמחה אצל אלו המקפידים על קדושת בית הכנסת וכבוד התפילה, ידבר בשבחם כשהוא יעלה על נס את ההנהגה הטובה ועד כמה ראוי ללמוד מהם ומדרכיהם.

מלבד כל זאת, עוד מאלו, שמה שיוכל לעשות בכדי למנוע את הדיבורים בתפילה ובקריאת התורה, הוא להרבות בפעולות בכל מיני צורות וסוגים, להביא להחשבת התפילה וכל חלקיה בעיני ציבור המתפללים.

אותם קשישים יחידי סגולה שהיו בבית הכנסת מיום הקמתו, וזכרו את סיבת הקמת קהילתם באותן השנים, הרגישו שאם הם היו עדיין צעירים, עליהם היה לעשות כבאותם הימים, לקום ולהקים קהילה חדשה, שלא אֵל הקהילה הזאת הם התפללו ויחלו, אלא שבמצבם זה, יכלו רק להתפלל שה' 'יערה רוח טהרה על המתפללים, שישנו את אורחותיהם וילכו בדרכים טובות וישרות.

לפני כשנה, דוד דערדאווענראעדענער*, אחד מראשי המדברים בכל עת בבית הכנסת, החל לחוש בכאבים בגרונו, וכשעברו הימים והכאב לא נחלש, גם לא עם גרגורי לימונים, ואף לא עם כדורים כנגד כאב גרון, ובשילוב טיפולי דפלקסולוגיה, ובמיוחד כשהרגיש שקולו בוגד בו, וכמעט ניטל ממנו כח הדיבור, לפתע התחיל לחשוב שאולי הגרוע מכל כבר אירע, והוא חולה ל"ע במחלה קשה, ועל כן מיהר ליקח דף ועט וכתב לרעייתו, שמיד תתקשר לארגון 'ערבים על ישראל', ותבקש לצרף אותו כחבר בארגון, כדי שאם חלילה יתגלה שחלה, שסייעו בעד היתומים שישאיר אחריו.

כאשר רעייתו הסבירה לפקידי הארגון בטלפון מדוע דחוף לה שבעלה יצטרף מיידית, היות והוא חש כאבים עזים בגרונו והוא חושש לגרוע מכל, השיבוה, שאם אכן חלילה מחשבותיו אמתיים, אזי הם כבר איחרו את המועד, ובמצבו זה כבר לא ניתן להצטרף כחבר. והוסיפו ואמרו לה, שאף אם היא לא היתה מגלה להם את סיבת רצונם להצטרף, אם חלילה קורא דבר מה, הנהלת הארגון דורשת הבאת מסמכים רפואיים שבשעת ההצטרפות לארגון לא היו קיימים כבר חשדות אודות חולי ואסון קרובים, ואם אכן היה כן, לא יעזור ההצטרפות, ואף אם מה ששילמו, לא יקבלו חזרה, אלא זכות הצדקה תעמוד להם.

זעקת הצער והיגון שדוד השמיע באותה הרגע ששמע את התשובה השלילית על חוסר האפשרות לצרפו לארגון, נשמעה היטב למרות שלאחרונה כמעט לא יכל לדבר. עולמו חשך בעדו. תמיד חשב בליבו שאם חלילה ירגיש שימיו קצרים, עוד יספיק להצטרף כחבר בארגון, וכל עוד שהוא בריא, חבל לו על הכסף שבו ניתן לרכוש עוד מעדנים וליענג את החיים, אך כעת הבין שחבל היה על כל הכסף אותו בזבז על הנאות רגעיות המשאירות טעם חמצמץ בלב, והפסיד את המצוה הגדולה לעזור ולסייע ליתומים ואלמנות, ומדה כנגד מדה הקב"ה משיב לו כגמולו, שאלמנתו ויתומיו ישארו כספינה מטורפת בלב ים.

בשבועות הנוספים חל דוד לעבור סדרות בדיקות מכאיבות ופולשניות, כאשר כל העת מצפונו מייסרו על הזמנים הרבים שבזבז, המעות שהוציא להבל וריק, ועל כל הדיבורים שדיבר בכל עת מצא, ובעומדו לפני בדיקה קשה ומכריעה, פנה בתפילה ובקשה לה', שהוא מתחרט על העבר ומבקש על העתיד, כשהוא מקבל על עצמו לשמוע לדברי הרב ואזהרותיו, לכבד את ה' ואת ביתו, להזהר ולהשמר מלדבר דיבורים אסורים בשעת התפילה וקריאת התורה, ובכדי לכפר על מה שחטא וקלקל, הוא מוסיף ומקבל על עצמו לעמוד בפרץ, ולדבר על לב הנשיים שישובו אף הם בתשובה שלימה, ובזכות קבלתו זו שהיא בכל ליבו, ותפילתו שהיא כתפילת עני בלב נשבר ונדכה, שאלוקים לא יבזה, ה' יחוס וירחם עליו, וישלח לו רפואה שלימה במהרה בתוך שאר חולי ישראל.

כשדוד אך סיים את תפילתו, הרגיש מיד שככל הנראה תפילתו התקבלה, וזאת מחמת הקבלה הקשה שקיבל על עצמו, ותוך זמן קצר המתח הרב בו היה החל להתפוגג ונכנסו בו שלוה ורוגע מיוחדים. ובלב רגוע הוא נכנס לבדיקה הקשה, שלאחריה המתין בסבלנות לשמוע מהפרופסור המומחה את מסקנותיו מהבדיקה.

כפי שהרגיש כן היה, הקבלה הגדולה שלו הצליחה לקרוע רקיעים, ובסייעתא דשמיא נמצא שיש לו איזו שהיא 'דלקת' במיתרי הקול, שבעקבותיה הצטברו נוזלים סמוך לחלל הלוע, וזה מה שגרם לכאבים העזים וליבוד כח הדיבור. ויש לך נס גדול, הוסיף הפרופסור ואמר, שהצלחנו לאבחן את הבעיה בדיוק, אחרת, במקרה דומה, נאלצים לכרות את מיתרי הקול מחשש להתפתחות גידול ממאיר, ואף אם בסופו של דבר המקום נמצא נקי, בכל זאת נשארים אילמים לכל החיים.

הפרופסור רשם לו כדורי אנטיביוטיקה מסויימים שעליו לקחת שלש פעמים ביום, ואיחל לו שתוך יומיים כבר יראה שינוי מהותי לטובה, ובעזרתו יתברך, בעוד שבוע כבר יבריא לחלוטין, ויחזור לבדיקה לוודא שאכן הבעיה חלפה לחלוטין.

כמעט ברקיעה יצא דוד מחדרו של הפרופסור, כאשר הוא מרגיש שה' נתן לו את חייו במתנה בזכות הקבלה שקיבל, ומיד בתום השבוע, כשדיבורו שב אליו והבדיקה החוזרת הוכיחה שאכן בסייעתא דשמיא הוא התרפא לחלוטין, עוד באותו יום אסף את כל ידידיו המדברים מבית הכנסת לסעודת הודיה לה', בה סיפר להם את הרגשותיו בזמני הבדיקות וביניהם, ואף את הקבלה שקיבל בעת צער וצוקה, כשהרגיש שאבדה ממנו כל תקוה ותוחלת.

דברני בית הכנסת הבינו שכעת עליהם לנסות לשתוק כמה ימים, עד שדוד ירגע ממה שעבר עליו, אלא שהם היו כה רגילים בדיבור, עד שאפילו תפילה אחת הם לא הצליחו לשתוק, גם לא למען חברם ודידם זה שנים רבות.

כשדוד ראה שדבריו עם חבריו אודות מה שעבר אינם מועילים, ניגש לרב הקהילה וביקש ממנו שיתן לו 'מראי מקומות' היכן כתוב גודל מעלת התפילה וחומרת העון של דיבור בבית הכנסת בשעת התפילה וקריאת התורה.

לאחר בקשת הרשות מהגבאים, תלה דוד במבואת בית הכנסת, שלטים גדולים ויפים, מעשי ידי אומן, בהם הביא מדברי חז"ל ורבותינו גדולי ישראל, אודות חומר האיסור לדבר בשעת התפילה וקריאת התורה, ויחד עם זאת, גם הביא מדבריהם אודות חשיבות התפילה ומעלותיה.

פעולות אלו של דוד אכן הועילו מעט ולזמן קצר, אבל כפי שכל אותן השנים בהם רב הקהילה דיבר וחזר ודיבר על הנושאים הללו, הם לא נכנסו כלל לליבו, כך גם כעת, פעולותיו אלו אפילו לא קרבו לליותיהם של חבריו, שביחס להלכות אלו, הם לא קראו דבר.

הפלא הגדול היה, שדוד הצליח לעמוד בקבלתו ביחס לעצמו. אמנם מה שהוא החליף את מקומו לאיזור יחסית שקט בבית הכנסת הקל מעט מעליו, אבל הנסיון היה עדיין גדול ועצום, והוא הצליח לעמוד בו בגאון ובעוצמה.

כשראה דוד שפעולותיו אלו כמעט אינם מועילות, החליט דוד שהוא צריך להוכיח את חבריו ורעיו, אלו שעדיין מדברים בשעת התפילה וקריאת התורה, ועל כן החל להשקיע זמן רב, לגשת ולהפגש עם כל אחד בנפרד, לשוב ולספר לו על מה שעבר עליו, ולבקש ממנו שיסייע בעדו לקיים את קבלתו, להשיב את השקט לבית הכנסת בזמנים המועדים לפורענות.

פעולות אלו של דוד, אכן הועילו מעט יותר, אבל גם זה לא לאורך ימים, ובמיוחד שלא כלפי אותם אלו שכמעט כל סיבת בואם לבית הכנסת היא לדיבור ולשיחה, ועל כן חשב בדעתו שעליו לנהוג ולקיים מצוות השולחן ערוך המוטלת על הציבור (אור"ח סי' קכ"ד ס"ז), שכתב, "לא ישיח שיחת חולין בשעה שש"צ חוזר התפלה, ואם שח הוא חוטא, וגדול עונו מנשוא, וגוערים בו".

גערותיו של דוד הפכו לשם דבר בעיני רבים מהמתפללים. כאשר הליצנים שבהם הפכוהו בעקבות כך, לאיזה שוטה ותמהוני, וככל שהרבה בגערות והערות לציבור המתפללים, כך שחקו עליו יותר ויותר.

באחד הימים, כשראה דוד את אחד המועדים לשיחה בשעת התפילה, עומד באמצע בית הכנסת ומשוחח במכשיר נייד בקולי קולות, ניגש אליו והחל להוכיחו, אלא שבמקום לקבל את דברי תוכחתו, פנה אליו בקול רם והכלימו קבל עם ועדה, באומרו, 'בגלל הדמיונות שעברת, כולנו צריכים לסבול. אפילו לדבר כאן כמה מילים גם כבר אסור'.

כל דבריו של דוד שדיבר עמו, נפלו על אוזניו הערלות של אותו אחד, אלא שבסיום הדברים נעמד שוב והזהיר את דוד, שאם יוסה להמשיך להיות המוכיח של בני הקהילה, ה'חברה' הדברנים כבר יטפלו בו כמו שצריך.

דוד שחשש מאימום של אותו אחד, עלה לרב הקהילה ושאלו, מה עליו לעשות. איך הוא יוכל לקיים את קבלתו שקיבל על עצמו בעת צער וצוקה, להתחזק בעצמו ולעמוד בפרץ ולגדוע את הפרצה הנוראה.

רב הקהילה קיבל את דוד בסבר פנים יפות ונעימות, בירכו לשלום ועודד אותו על מה שמצליח לעמוד בנסיונות הקשים, ותשובתו היא 'תשובת המשקל' ממש על מה שעשה בשנים הקודמות, ובודאי שזכויות אלו יעמדו לו שיהיה לו ברכה והצלחה בכל מעשי ידיו, ובריאות איתנא כל ימיו, ורוב נחת מכל יוצאי חלציו.

אלא שהוסיף הרב ואמר, שכמדומה שעל כגון זה אמר שלמה המלך ברוח קדשו, בספר משלי (ט' ח'), "אל תוכח לץ פן ישנאך", שאם התוכחה גורמת לשנאה, יש לך פטור מחיוב התוכחה. תמשיך בדרכך בה התחלת, בתליית מודעות המבארות את חשיבות התפילה וגודל העון בלשוח בתפילה ובקריאת התורה, ובזה תצא יד"ח חובת קבלתך החשובה שקיבלת על עצמך.

ולשאלת דוד מה יעשה עם פסק השולחן ערוך שעליו לגעור במדברים, ככל אחר מהציבור המחויב לקיים הלכה זו, השיבו הרב, שמלבד מה שכבר ביארתי לך שהוא פסוק במשלי, וכך גם פסק בביאור הלכה בסי' תר"ח, גם תקיים את ההלכה האחרת בשולחן ערוך, בסי' רפ"ה, למוד את הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום או פרש"י, וכאמור שם בסעיף ב' שירא שמים יוצא ידי שניהם, שלומד גם תרגום וגם פרש"י, תבין שבמקרה כגון זה, אין לך להוכיחם.

מנין בפרשתינו עפרש"י הוכיח הרב לדוד את פסקו?

דעדידאווענראעדענער – המדבר בתפילות

תשובה ל"סיפור ושאלה בצידו" מגליון משבוע שעבר

בתשובה לשאלה, מנין בפרשתינו עפרש"י לא היתה כל שאלה לנכדו של מרן שליט"א, מדוע קרא לאותו יהודי בכינוי 'גוי', כאשר הוא לא מחלל שבת בפרהסיא. נכדו של מרן שליט"א הבין מלימוד פרשתינו עפרש"י, שאין כל מניעה לכנות יהודי שאינו מחלל שבת בפרהסיא בכינוי גוי, אם הוא עושה כמעשה הגויים, וזאת מדברי רש"י ל"ה י"א, עה"פ, "וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים אֲנִי אֵל שַׁדַּי פְּרֵה וּרְבֵה גּוֹי וּקְהַל גּוֹיִם יִהְיֶה מִמֶּךָּ וּמְלָכִים מֵחֲלָצֶיךָ יֵצֵאוּ", וביאר רש"י, "גוי וקהל גוים. שגוים עתידים בניו להעשות כמנין הגוים שהם שבעים אומות, וכן כל הסנהדרין שבעים. דבר אחר, שעתידים בניו להקריב איסור במות כגוים בימי אליהו". מבואר בדברי רש"י, שאם עושים כמעשה גוים, שפיר ניתן לקראם בכינוי גוי, והיות ואותו הבחור סרק את שערו כדרך הגויים, לכך כינהו מרן שליט"א בכינוי 'גוי', ולא רצה לברכו.

תשובות לשאלות המתפרסמות בעולם זה, יש לשלוח בכתב ברור וקריא, בצירוף שם, כתובת וטלפון,
עד ליום ג' בשעה 23.00 בלבד לפקס' 9741115 - (08) [מחו"ל: בקידומת 8 - 972 +] (24 שעות)
[או למייל yaepstein@aol.com **עד יום ב' בערב בלבד**]

הפרסים לשבוע זה: "מדרש תנחומא המפואר", ב"כ.
עוד **ששה** זוכים נוספים, כל אחד בספר **"הנרות הללו קדש הם"**.
הפרס לשבוע זה על "סיפור ושאלה בצידו": **שני** זוכים, כל אחד בספר **"נר חנוכה – הלכות חנוכה"**.

להערות, הארות ותגובות וכל ענייני העלון, ותרומות והנצחות, יש לפנות למערכת בפקס ובמייל הנ"ל

שפות הזוכים לשבוע שעבר הרבנים \ הבה"ח

שרייבר י. – בני ברק – שו"ת אחיעזר, ב"כ.
מאיר ש. – מודיעין עילית – נתיבות חיים, הלכות שמירת הנפש בדרכים.
רייכמן מ. – בני ברק – נתיבות חיים, הלכות שמירת הנפש בדרכים.
קנוס ז. – בני ברק – נתיבות חיים, הלכות שמירת הנפש בדרכים.
ליבוביץ י.צ. – קרית ספר – הלכות חנוכה.
הרשקוביץ א.י. – ברוקלין – הלכות חנוכה.
הודעה נשלחה/תשלח לזוכים. (במהלך החודש הקרוב)

לתקופת נסיון, ניתן לקבל כל שבוע את העלון **בפקס** או **באימייל** (ללא תשלום). המעוניינים לקבלו, ישלחו את שמם וכתובתם בכתב ברור, בתוספת מס' טלפון לבירורים, לפקס המערכת או למייל:
yaepstein@aol.com

© כל הזכויות שמורות ל"איחוד בחידוד" ולרבנים הכותבים – מודיעין עילית - ארץ ישראל

הסיפור לא נכתב הלכה לדעשה, ואין להסיק מסקנות הלכתיות או הנהגתיות מסיפור הדברים.